

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **E. S.** ,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2024 r.,
wniosku obrońcy skazanego o wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego
od udziału w rozpoznaniu wniosku o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka
od udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24,
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 i 4 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł

**wyłączyć SSN Ryszarda Witkowskiego od udziału w
rozpoznaniu wniosku o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka od
udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24.**

UZASADNIENIE

Przed Sądem Najwyższym zawisła sprawa zainicjowana kasacją obrońcy skazanego E. S. , zarejestrowana pod sygn. akt III KK 147/24.

Do rozpoznania tej sprawy został wyznaczony SSN Paweł Kołodziejski. Obrońca skazanego złożył wniosek o wyłączenie SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w rozpoznaniu ww. sprawy (pismo z dnia 5 kwietnia 2024 r.). Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2024 r., III KK 147/24 [KRI 428] Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku o wyłączenie SSN Pawła Kołodziejskiego. Jednocześnie pismem z dnia 19 kwietnia 2024 r. obrońca skazanego złożył wniosek o zbadanie

spełnienia przez SSN Pawła Kołodziejskiego wymogów niezawisłości i bezstronności (wniosek w trybie art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 622 ze zm.; dalej – ustawa o SN). Zarządzeniem Prezesa SN Zbigniewa Kapińskiego z dnia 27 czerwca 2024 r., III KB 9/24, wniosek został odrzucony.

W dniu 27 czerwca 2024 r. zostało wydane zarządzenie o wyznaczeniu składu orzekającego i terminu rozprawy kasacyjnej. Zgodnie z tym zarządzeniem skład orzekający został ukształtowany następująco: SSN Anna Dziergawka (przewodnicząca), SSN Paweł Kołodziejski (sprawozdawca), SSN Ryszard Witkowski.

Pismem z dnia 21 czerwca 2024 r. obrońca skazanego złożył ponowny wniosek o wyłączenie SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy kasacyjnej. Z kolei pismem z dnia 17 lipca 2024 r. wniósł także o wyłączenie SSN Anny Dziergawki i SSN Ryszarda Witkowskiego. Postanowieniem z dnia 24 lipca 2024 r., III KK 147/24 [KRI 503] Sąd Najwyższy wyłączył SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy. Na skutek tego wyłączenia sprawa E. S. została ponownie skierowana do losowania składu orzekającego i przydzielona SSN Małgorzacie Bednarek. Z uwagi na zmianę składu orzekającego (pociągającą za sobą także zmianę składu trzyosobowego, wyznaczonego zarządzeniem z dnia 27 czerwca 2024 r.), postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2024 r., III KK 147/24 [KRI 532] wniosek obrońcy o wyłączenie SSN Anny Dziergawki i SSN Ryszarda Witkowskiego pozostawiono bez rozpoznania.

Pismem z dnia 30 lipca 2024 r. obrońca skazanego złożył wniosek o wyłączenie SSN Małgorzaty Bednarek od udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24. Postanowieniem z dnia 14 października 2024 r., III KK 147/24 [KRI 548], Sąd Najwyższy wyłączył SSN Małgorzatę Bednarek od udziału w ww. sprawie.

Z uwagi na powyższe wyłączenie sprawa E. S. została przydzielona do rozpoznania SSN Annie Dziergawce. Na skutek wniosku obrońcy (pismo z dnia 21 października 2024 r.) postanowieniem z dnia 14 listopada 2024 r., III KK 147/24 [KRI 640], Sąd Najwyższy wyłączył SSN Annę Dziergawkę od udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24.

Następnie sprawa kasacyjna została przydzielona do rozpoznania SSN Antoniemu Bojańczykowi. Pismem z dnia 20 listopada 2024 r. obrońca skazanego złożył wniosek o wyłączenie tego Sędziego od udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24. Jako podstawę tego wniosku podał fakt powołania SSN Antoniego Bojańczyka na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3; dalej: ustawa nowelizująca KRS). Wniosek o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka został przydzielony do rozpoznania SSN Ryszardowi Witkowskiemu. Pismem z dnia 3 grudnia 2024 r. obrońca skazanego złożył wniosek o wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego od udziału w rozpoznaniu wniosku o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka od udziału w rozpoznaniu sprawy III KK 147/24. Argumentacja wniosku zasadzała się na wskazaniu, że SSN Ryszard Witkowski nie spełnia standardu bezstronności w znaczeniu ustrojowym, w związku z jego powołaniem na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy nowelizującej KRS, z uwzględnieniem faktu, że pierwotnie został on powołany do pełnienia urzędu w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek okazał się zasadny.

Wyjść należy od przypomnienia, że zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22 (OSNK 2023, z. 8, poz. 37), której nadano moc zasady prawnej, pojęcie "sprawy", o jakim mowa w art. 40 i 41 § 1 k.p.k. odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej. Dlatego też możliwe jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego od udziału w rozpoznaniu wniosku o wyłączenie sędziego od udziału w sprawie kasacyjnej.

Wniosek należało uwzględnić z uwagi na konieczność zapewnienia stronie postępowania karnego dostępu do niezależnego i bezstronnego sądu, ustanowionego ustawą. Sąd Najwyższy, na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy o SN,

pozostaje związany uchwałą trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), gdzie stwierdzono, że: „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3)”. Cytowana uchwała ma moc zasady prawnej, co oznacza, że jest nią związany każdy skład Sądu Najwyższego. Wynikającego z uchwały trzech Izb stanu rzeczy nie zmieniło orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. (sygn. akt U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61; Dz. U. 2020, poz. 376). Argumenty na rzecz tej tezy zostały obszernie zreferowane m.in.: w postanowieniach Sądu Najwyższego: z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; z dnia 6 lipca 2023 r., IV KO 14/23; czy w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2023 r., V KK 17/23, a Sąd Najwyższy orzekający w tej sprawie je podziela.

Stanowisko zawarte w uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego zostało następnie potwierdzone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), gdzie wskazano m.in., że „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Jest ono także aprobowane w kolejnych orzeczeniach (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022, z. 10, poz. 95; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21; z dnia 19 stycznia 2023 r., I KK 240/22; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2024 r., II KK 627/23).

Ponadto, zgodnie z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPCz”) z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43447/19), interpretującym standard „niezależnego i bezstronnego sądu

ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „EKPC”, „Konwencja”), udział w procesie powoływania sędziów Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym w ww. trybie (w efekcie czego organ ten nie był niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) powoduje, że sąd z udziałem tak powołanego sędziego nie stanowi w konkretnej sprawie niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC (pkt 284 – szerzej w tym zakresie m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21; stanowisko potwierdzone także w wyroku ETPCz z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19, wyroku ETPCz z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 1469/20 oraz wyroku pilotażowym ETPCz z dnia 23 listopada 2023 r., *Wałęsa przeciwko Polsce*, skarga nr 50849/21).

Dodatkowo sędzia Ryszard Witkowski został pierwotnie powołany do orzekania w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Izba ta, choć była organem powiązanym administracyjnie z Sądem Najwyższym, jednak sama nie miała statusu sądu w rozumieniu konstytucyjnym (por. uchwała trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22; W. Wróbel, *Izba Dyscyplinarna jako sąd wyjątkowy w rozumieniu art. 175 ust. 2 Konstytucji RP*, *Palestra* 2019, nr 1-2, s. 17-33). Na taką ocenę statusu tej Izby pozawała także decyzja samego ustawodawcy, który ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259) zlikwidował Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, a ponadto zdecydował o możliwości wzruszenia wydanych przez nią prawomocnych orzeczeń (art. 18 wspomnianej ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r.). Wskazana okoliczność jedynie wzmacnia tezę, że skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziów, którzy uprzednio orzekali w Izbie Dyscyplinarnej, nie został wyposażony w gwarancje strukturalnej niezależności i nie jest sądem ustanowionym ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się na nieprawidłowości przeniesienia sędziów orzekających uprzednio w Izbie Dyscyplinarnej do Izby Karnej Sądu Najwyższego, co nastąpiło z mocy decyzji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W związku z

tą procedurą wskazuje się, że Konstytucja RP nie przewiduje możliwości powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, czy też z mocy samej ustawy, zaś akt nominacji Prezydenta RP na stanowisko sędziego dokonywany jest w ramach określonego konkursu dotyczącego konkretnego rodzaju sądu. Osoba, która ubiegała się o stanowisko sędziego w danym sądzie, nie jest więc uprawniona do orzekania w innym rodzaju sądu (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2023 r., III KK 186/23, OSNK 2023, z. 5-6, poz. 30; podobnie: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2023 r., I KK 85/23 oraz z dnia 5 stycznia 2023 r., II KK 531/22). Wskazane w orzecznictwie wątpliwości co do sposobu przeniesienia sędziów zlikwidowanej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego do Izby Karnej tego Sądu stanowią dodatkowy argument na rzecz tezy o zasadności wyłączenia od orzekania w tej sprawie SSN Ryszarda Witkowskiego.

Nie można także tracić z pola widzenia, że SSN Ryszard Witkowski miałby rozpoznać wniosek o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka, który został oparty na podstawach odnoszących się do niego w takim samym stopniu, jak do sędziego, którego dotyczy wniosek o wyłączenie od udziału w rozpoznaniu sprawy kasacyjnej (co znalazło odzwierciedlenie w treści wniosku obrońcy o wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego). Jest to zatem sytuacja godząca w sedno zakazu *nemo iudex in causa sua*.

Podsumowując, przede wszystkim celem zapewnienia skazanemu dostępu do sądu niezależnego, bezstronnego, ustanowionego ustawą w rozumieniu konstytucyjnym i konwencyjnym, należało wyłączyć SSN Ryszarda Witkowskiego od rozpoznania wniosku obrońcy o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka od rozpoznania kasacji wniesionej przez tegoż obrońcę.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

[a.ł.]

